

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ УЧНІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

В статті розглядаються можливості організації індивідуальної роботи учнів на уроках математики у умовах ефективності цієї роботи.

The article deals with the possibilities of organizing individual work of pupils at the lessons of mathematics and the conditions of this work effectiveness.

Національна Доктрина розвитку освіти в Україні спрямовує педагогічний процес на особистісно зорієнтоване навчання, за яким кожна навчальна дисципліна розглядається як розвиваючий засіб, що забезпечує найповніше розкриття потенціалу кожного окремого учня.

Особистісно зорієнтоване навчання, яке стверджується у сучасній теорії та практиці як альтернативне традиційному, відрізняється зверненістю педагогічного процесу до особистості учня з метою виявлення його творчого потенціалу та розвитку індивідуальних здібностей. За умов такого навчання школяр з об'єкта педагогічного впливу перетворюється у суб'єкт навчально-виховного процесу. Сьогодні вимагає організації навчального процесу таким чином, щоб навчити учнів „самостійно засвоювати нові знання і нову інформацію, виробити потребу в цьому” [4, 10].

Мета статті полягає у з'ясуванні можливостей організації індивідуальної роботи школярів у процесі засвоєння математики та умов ефективності цієї роботи.

Слід зазначити, що розглядувана нами проблема має давню історію. Переважна більшість видатних педагогів минулого (Я.А.Коменський, І.Г.Песталоцці, А.Дистервег, І.Герbart, К.Д.Ушинський та ін.) неодноразово зверталися до неї. Проблема індивідуалізації навчання знайшла своє відображення й у працях українських мислителів та діячів освіти: Г.С.Сковороди, О.В.Духновича, С.Ф.Русової. М.П.Драгоманова та ін.

Сучасні вчені й педагоги-практики (С.У.Гончаренко, О.В.Бондаревська, О.Я.Савченко, І.П.Підласий, В.К.Буряк та ін.) звертають увагу на особливу роль індивідуального та диференційованого навчання, підвищення значення самостійної роботи учнів у контексті реформування освіти в Україні. Так, наприклад, в „Українському педагогічному словнику” С.У.Гончаренка індивідуалізація процесу навчання визначається як „організація навчально-виховного процесу, при якій вибір способів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності учнів, рівень розвитку їхніх здібностей до навчання” [2, 142]. Автор звертає увагу на те, що індивідуалізація процесу навчання в українській школі здійснюється в умовах колективної навчальної роботи з класом в рамках завдань та змісту освіти. Вона ґрунтується на глибокому знанні вчителем індивідуальних особливостей вихованців, сприяє розвитку пізнавальних здібностей усіх учнів, враховує їхні нахили й інтереси.

Торкаючись проблеми індивідуалізації навчання, О.Я.Савченко наголошує, що це „організація навчального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей учнів з метою створення сприятливих умов для реалізації їх пізнавальних можливостей, потреб, інтересів” [6, 356].

Заслужують на увагу наукові праці О.В.Бондаревської, у яких стверджується, що особистісна спрямованість навчального процесу знаходить свою реалізацію у педагогічній підтримці „індивідуальних особливостей, самостійної навчальної діяльності та життєвого досвіду особистості” [3, 17].

Досліджуючи особливості процесу навчання природничо-математичних дисциплін у старших класах, В.К.Буряк визначив основні шляхи та умови підвищення ефективності уроків в реаліях сьогодення. Досягти високої результативності навчання, на думку науковця, можливо якщо:

- кожен урок матиме „чітко визначену дидактичну мету, структуру і методи роботи”;
- учням буде забезпечено „високий рівень мотивації навчальної діяльності”;
- на кожному уроці в учнів формувати й вдосконалювати навички самостійної роботи, уміння „самостійно

орієнтуватися у потоці наукової й навчальної інформації та постійно поповнювати свої знання”;

- кожен урок будувати з урахуванням психологічних та індивідуальних особливостей старшокласників [1,5-7].

Як відомо, зміст навчальних предметів природничо-математичного циклу спрямований на засвоєння фундаментальних законів розвитку суспільства, на формування загальних уявлень про єдність світу, які закладають основи розуміння взаємозв'язку природи, суспільства і людини у перетворенні реальної дійсності. Саме ці шкільні предмети, як зазначає І.С.Якиманська, формують наукові знання і є відображенням інформаційно-знанневої парадигми освіти.

Особливістю математики як учбового предмету є виняткова ясність понять і формулювань; наявність чітких алгоритмів виведення нових знань; можливість звільнити прийоми розумової діяльності від смислової і змістовної надмірності, впливу недоцільних емоцій. Як зазначають сучасні науковці й методисти (В.А.Крутецький, Ю.А.Полуянов, Т.А.Матіс, З.І.Слепкань, В.К.Дьяченко, Б.Г.Друзь та ін.), головним завданням математики є *розвиток в учнів логічно впорядкованого, продуктивного мислення, формування у них узагальнених прийомів розумової діяльності, підготовка школярів до творчого використання набутих умінь при освоєнні змісту гуманітарних навчальних дисциплін.*

Виконати ці завдання допоможе й організація індивідуальної роботи, яка має здійснюватися з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, темпу їхньої роботи (С.У.Гончаренко, Ю.Б.Зотов), якості способів виконання та змісту навчальних завдань (В.І.Загв'язинський, Н.І.Чиканцова, Т.М.Ніколаєва). Під час проведення експериментального навчання у 8-А класі СЗОШ № 79 м.Кривого Рогу на кожному уроці математики планувалося проведення індивідуальної роботи. Індивідуальні завдання пропонувалися як окремим учням, так і для виконання у парах та різнорівневих групах.

Так, наприклад, шкільною програмою [5, 124] передбачено на вивчення теми „Квадратні корені. Дійсні числа” 19 годин упродовж 17 уроків. Із них 6 уроків планується на вивчення „перетворення виразів, які містять корені”. Мета

цих уроків: формувати уміння перетворювати вирази, що містять квадратні корені.

Учні повинні: набути практичних обчислювальних умінь (виконувати дії над коренями: вносити й виносити множники за знак кореня, додавати й віднімати корені; порівнювати вирази; скорочувати дробі; виконувати тотожні перетворення); уміти застосовувати теоретичні знання для розв'язування вправ різного рівня складності.

Вивчення нового матеріалу пропонувалося у вигляді шкільної лекції; роботи учнів з підручником під керівництвом вчителя; самостійного вивчення учнями матеріалу за поданим планом та схемами-опорами.

Індивідуальні завдання найчастіше ми пропонували під час перевірки домашньої роботи (самостійна робота за Індивідуальними картками, аналогічна до домашньої; усне коментування домашніх завдань найслабшими учнями; звірка зі зразками, записаними заздалегідь та ін.).

На етапах закріплення знань та формування практичних обчислювальних умінь старшокласників особливо ефективною була робота у парах та групах (складання й обговорення алгоритмів винесення та внесення множника під знак кореня; робота „спеціалістів” та „рецензентів”; математична естафета; „захист” спільних проектів та ін.).

Учням надавалася можливість самостійно обрати Індивідуальне завдання з поміж різнорівневих, запропонованих вчителем.

Дослідно-експериментальне навчання показало, що цілком виправдовує себе і значно підвищує навчальні досягнення учнів з математики систематична індивідуальна робота. Ми намагалися не пристосовувати мету й зміст навчання до окремого учня, а шукали такі форми й методи педагогічного впливу, які б найбільше враховували індивідуальні особливості особистості. Це дозволило нам забезпечити максимально продуктивну роботу всіх восьмикласників та досягти запроєктованого рівня їх розвитку.

Практика свідчить, що будь-яка робота учнів, а індивідуальна особливо, не може бути ефективною без достатньої уваги до контролю за її результатами. Тому кожне

виконане завдання аналізували й оцінювали. До цієї роботи залучалися „консультанти”, „рецензенти”, „експерти” (завжди помічалися щонайменші успіхи товаришів; надавалася „швидка допомога” при наявності допущених помилок; коментар недоліків та шляхи їх усунення тощо).

Підсумовуючи, зазначимо, що математика - доступна всім, це впливає з самої природи предмета. А труднощі, які виникають у школярів - результат недосконалості методичних прийомів навчання.

Література

1. Буряк В.К., Берешвили Д.Д. Урок в старших классах. - Тбилиси, 1990. - 158с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. - К., 1997. -376с.
3. Гульчевская В.Г., Лакоцетина Т.П. Педагогические основы личностно-ориентированного образования. - Ростов н/Д, 2002. - 147с.
4. Кремень В.Г. Модернізація системи освіти як важливий чинник інноваційного розвитку держави //Педагогіка і психологія професійної освіти. - 2003. -№ 1. - С.9-14.
5. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів з математики. 5-11 класи. —К., 2001.-198с.
6. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. -К., 1999. - 367с.

Т.Н.Яблонская

К ВОПРОСУ ОБУЧЕНИЯ ПАССИВНОЙ ЛЕКСИКИ МЛАДШИМИ ШКОЛЬНИКАМИ

У статті розглядається використання пасивної лексики в процесі навчання читання іноземною мовою. Розроблено принципи навчання пасивної лексики молодших школярів та взаємодія вчителя та учнів під час її навчання.

The article deals with the using of passive grammar in the process of foreign teaching reading. The principles of junior schoolmates passive lexic teaching are elaborated and the